საქართველოს სახელმწიფო ლიტერატურული მუზეუმი
ფონდის №
დოკუმენტი №

სახლის კულის ფონდი

პოემა „წასასვლელად" /ჯოგური და ნაამბობი/
მწყემსის ნაბუკლი და ცხვრის შესახებ ლექსი.

რიგითი №	~~25498~~ ~~1334~~ ~~36-54-116~~
ფურცლების რაოდენობა	16 ს
ძველი №	

1334/1-4

361 1334/1

მ ა რ ს უ ლ ი ა ნ

/ცანცარიი ია ნაამბობი/

1.

ბატონი ია სამარიაი

ჩემი გურიას, თვალხარმცაც ია
მაღალმთიებიანს,
ჩვენი სოფელი, თითქოს მთის მკერდს
გაიაჰყენია,
სად ჩვავი მთისა ხაატავია
ბატონყანას
ია სად ჩუხჩუხით მთის ნაკადი
ატკბობია სმენას.
იქვე ცისქვიდი ჩაცუცქული,
ცაღურიანი,
უფრთხობია სოფელს ძილს ბილაბის
ღიე-ღამხრიალით.
ია ეს მიდამო მიბიდავია
პატარას მაშინ,
სად ახლო-მახლო ფირალები
ცხოვრობენ მთაში.
ფირალი კმითაი იამესახია,—
მშრომელთ მისარჩენი,
ვინც რომ ებრძოლა ბატონებსა,
მიიღებს ია ჩარჩებს,
რაიგან არ ქონდათ მიწის მუშებს
მიწა სახნავი
ია არ გააჩნდა უმიწაწყლოს
სახნისი, კავი.

ჩვენი სოფელი კუბიანი
გეტონებიათ,
თითქის გირაკი მხრებზე ედია,-
ვეღარ გეგებიდა,
და ნისკარტიან საცეხვლისაკენ
ყანჩას რომ გაუყვა,
თითქის საკენკის უქონლობა
იაჭქონდა გარიაი.
ჩვენი ბაკონი ხალხის იტლით
და სისხლით მთვრალი,
კანონმდებლებიც თვითონ იყო
და სამართალიც.

2.

გვერი მიურავი

მაკონელება, ცეცხლის პირად ედების გვერდით
ვიჯექ და მას სიზმარს ნახულს ვუამბობდი,
სიზმარში რომ მამის ნახვით ვნეტარებდი,
მისარდია, დავფრინავდი, ვნავარდობდი.
მაგრამ სიზმარს ადარ გავყვა, რაც იმ დიდით
ცხადად ვნახე, მწუხარება განვიცადე,
ედია ღვრიდა ცრემლს, ტიროდა თავდახრილი
თითქოს ცვიმდა აორთქლილი ცრემლი ცამდე.
ჭიშკრის ჭრიჭინს შეხვდა ჩვენი ძაღლი ყეფით,
ედიამ ფრთხილად გაატრიალა ქოხის კარი,
უიმედო,- შეკრთა ედია და ნელი ხმით
ძილვს ახსენა წყევით ავი კაცის გვარი.
ცხენის ჭიხვინს შეაგება ეზომ ყური

და შეჩერდნენ მეზობლები შარა-გზაზე,
მოურავმა კარს მიაკიო თვალი მცრუე
და საქმეები ავი სიტყვა გაიგო.
და მოურავს ელამ სკამი მიაწოდა,
მოურავ გვერს უბოდებდნენ მეტსახელად,
რა ვიცოდი და ელამაც იცოდა,
მოურავი ინდომებდა ჩვენს ქოხს ხვრელად...
გაგვიოიმა, ცბიერად გვითხრა,- მსურს გახაროთ,
ბატონს სურს, რომ მზარეულად ყავიეს წინა-
არ გშიოდეთ, ქოხში ცრემლი აღარ ღვაროთ
და ჩამთარში სიცივით არ გაიყინოთ.
ეს ბიჭი მეხინიეთ გამოგეგება,
თუ იქნება გამგონე და არა ურჩი,
მოურავი ჩიბუხს მოსწევს, ეამოგეგება,
მეც ვიიქი ელის გვერდით როგორც მუნჯი,
"მოურავო, დამინგრიო გზურს სახლ-კარი
მაგრამ და ვაის გაგვიხდი თავის იახსნის,
მოურავო, ბატონ-ყმობა კიდევ არის,
აღარ გვინდა კიდევ ვიყოთ მონა სხვისი!
-თუ აგრეა,- აღრიალდა მოურავი,-
ვაიში ხვალვე გაგიყიდით ამ ხარგვალას,
ხომ იცით რომ არ გყავთ დამხურავი,
ხომ იცით რომ ვერ გაეუხდით ბატონს ღალს?
აღტკივილან მოვსხდები, ხელი ვფაცე ნაჯახს,
ცხენს შეახტა ის წყეული კაცი, ავი...
ხელი მტაცეს, მომამორეს საქმეს საჯაგს,
ასე ეენვე გაეამირჩა მოურავი.

3

ლოცვა და ფიცი

ლოცვა - ვედრებით ღმერთს შესთხოვია დედა ჩემს გაბრას,
-ღმერთო მფარველო, ნუ მოაკლებ მას შენს სიკეთეს,
ნუ გამაყოლებ საიქიოს მასზე ცუდს დარდად,
წყალობა შენი მოგვანიჭე, გამოგვიმეცე!"
დედის სიტყვები ლვთის დიდებას შთამაგონებდა
და მეც, პატარა ვიჯერებდი ლვთის ძლიერებას,
მაგრამ ცხოვრება უსამართლო დამატოვებდა
და ვეწეოდი თავისთავად ღმერთზე ძიებას.
ღმერთი რომ იყოს რატომ გვტანჯავს, რა დავაშავეთ?
მდიდრებს ცხოვრება საამური, ჩვენ კი- ფანჯრის
ალუპუი მამის გამო დედა აფარებს შავებს,
მდიდარ ბავშვებს რად არიან გამოწრანჭული?
და მეც ლვთის მიმართ ვიბრედებოდი როგორც ურწმუნო,
ავიწყდებოდა დედას ლოცვა-ვედრება ღმერთის...
ვფიცავდი ბატონს და მოურავს თუ მოვუთმინო,
ჩემს საფლავზეა დამწრქვეოდეს ცრემლები დედის."

4.

უწყალოდ ვიწინათ თაგვებს

მომატებულა აღრესი დედის,-
თითქოს რომ მიიგას თვალწინ და გოდებს,
ძაღას მშობლებია ტიტიტი ბედის,
გაბამაფრენდა ჩარხებსაც ბაღდოებს..
ჩემთან ჩავთვლიდი დედის ჭირ-ვარამს,
და შევცქეროდი ცრემლიან თვალებს,
დედის წინ სევდა ხშირად მიფარავს,-
ჩვენ არ გვყოფია ქვეყნად შემბრალე.

ქიზმახი გვეიცა პარტახ ეზიში,
ქარაშოს იცი ვეღარ უძღებია,
გაიაბნექილს ია მიხრიის ეძიში
საფარი ისიი გაუმეჩხერია.
იაგვიოთღებია ბამთრის ღამეში,
მიფიცებული მუხიები ცეცხიან,
გარეთ ყინავია, ქარის ხარეში
ხავილსა გავია ხაცვიარ მხეცია.
ჩამძინებია ივიის კალთაში,
მგინი ივიასაც მაში ეძინა,
და ითგვებს იმ ღრის ჯგანდარაში
ცივ ნატეხ მჭაიბე ბიიხახს ელხინაო.
სიბმარი ვნახე გასაოჯარი:
ეზიში გვეიცა ბაკონის ოია,
გაიამხვეოია მამა ციცხაიი,
ვინც სოფლაი მშრომელი მეიაურობია.
იაუვიწყარი იარჩა ის ღამე
ია ის სიბმარი, ვიო ბეიისწერა
ჩვენი ქვეყნისთვის იქცა სიაძეი
და თავის ხიცხში ძან ჩაიხეია:

5

მამის სიკვდიდი /ივიის ნაძმობი/

პაპა მკვდია ჩვენს სოფლიდი კიხაი ნაქები,-
სამი ვაჟკაცი ვარსკვლავივით ოჯახს შუქს ფენია,
თითოს სამივე ოჯახს ყავია ფუძეი ნაკები,
მათ შორის ერთ-ერთ კაკოლია მეუღიეთ ივია.

-

ია ჰა, რიესაც განაწილდა ოჯახი სამად,
რაც შეხვდებოდა თითო მათგანს იოფაი იქმის,

სხვა გზა არ იყო, თუმცა არც ერთს აღარ ეამა,
უსახლკარობა[ლა] ჩაჩენ ძმები სამივე ითქვეს.

–

ბატონისაგან თავი უნდა გამოესყიდათ
და ფეიქრულსა შეეძინა თავის საალაკარი,
ქონება მიჰყა და ვანაში ჩამოეკიდათ
მაგნე ფრინველთა საფრთხობელა,– ვანის საფარი.

–

და ქალაქის ცისმყრელი ქუჩის დასწეულებულს
[illegible] გზაში შეხვდა მამას სიკვდილი,
რაც კარგად ახსოვთ ნიგნეთის მთას ტყით იაბურულს
და მიმაკვდავი მოქცვანათ ჩვენს სახლში ღილით..

5.

სიცვარული და სიძულვილი

ბავშვის ნიღბს ამოფარებია ხშირად ველაჩემი,
ულაშით შეფიბუმბულე სიყრმის ფრთაგაშლილი,
მაი-მაღე იქ ჩავივლიდი, ირა-სახლთან ქშენით,
სად მხვედებოდა მოურავის ქურდა ქალიშვილი..
ჩვენ ერთმანეთს შევსცქეროდით აღგზნებულნი ღიღანს,
და ხვედებოდით უსიტყვოთაც ღელეს ჩვენი სურის,–
..მამა თუ მძულს ქალიშვილი მისი რიგორ მიყვარს ?
მოველოდი ამ კითხვაზე პასუხს ჩემი გულის.–
–მეც იცი, რომ მამაშენი მე არა მთვლის კაცად,
მაგრამ მჯერა მაგის აბრს მენ არ იწამებ,არა....
ამ სიტყვებზე [illegible] საფრფოს უნდა ეპასუხა მკაცრად,
მაგრამ თავი ჩაღუნა და ცრემლი გაიმოტვარა.
მე რომ მძულია საფრფოს მამა, მოურავი გველი,
იგი მიხვდა და მამაპყრო ცრემლიანი თვალი,

ბუმილიას მაწ სთქვა,- არის მამაც საცვარელი...
შეხვედა ერფობის ჩანგის ჭიერა,- გაწყდა მისი ლარი...

7

ს ი ზ მ ა რ ი

მეხი ხომ არ დასცემია წვიმაც სიფიცი მის ქოხს,
ან ცოცხალი არ სჩანდა მასში მესაკუთრე,
ქოხის კარი რატომ ღიბჯანს დაკეტილი იყო,-
დაინტრიგა, მეპატრონეს ფიქრი დაუწყო უთხრეს.
ეზომ თითქოს გაიხარა, ახმაურდა ახმაურდა,
ქოხის პატრონს ხელს არომევენენ, ყველას უხარია,
ქალაქელს რომ მიუსმინონ მეჩიბუხეს სურდათ
და ისიც მათ გაფიცულა ამბებს მოთხრობდა.
მოთხრობილი არავის არ დარჩა გულის ჭარეთ,
გაფიცულებს ბრძოლის ფიცი ერთხმად მიუღიათ,
ქუჩებსა და მოედნებზე სისხლი ბევრი ღვარეს.
მაგრამ ქედი მტკიცედ წინ არვის მოუხრია.
ღამით ძილში ვინაც ძალადობამდე ვიბრძოლი ვითომ,
ვიბრძოლი და ხელი მეჭირა დროშა აღმართული,
ბრძოლის ცეხლმა მეც აღმაკრძო, გული მეც ამიწთო,
ბრძოლა გვქონდა მეზობარი და მტრებთან ხელჩართული...

43
1334/2 8

ფშაველი კრემლში

1.

მან ეს ოცნება ბავშობიდან
გული ატარა,-
დიდი ლენინის ახლოს ნახვისა
ტირსი გამხარია.
შრომის ორდენი მას გაიარა
ქალარისანმა, /
მიუღია და გაუხარდა
მწირიას ხელი.
მწირიამ ლენინს სიცოცხლე უთხრა
და მიესალმა,
ჰქუხდა დარბაზი, გაისმოდა
მისი სახელი.
კიდევ სხვაც უთხრეს, მიულოცეს
ჯილდო მაღალი
და ბრგე ქართველმა ფართო მხარზე
გაიდო ხელი.
მწირიას გული ფარფატებდა,
უბრწყინდა თვალი,
არ მისწრებია ასეთ ბედს სხვა
კაცი ფშაველი.

2.

ორთა ხუთწლედის
ბაბა [illegible] მწირიას სახლს
ბაღიდან და
[illegible] ფარავს,
იგი წააგავს დიდ შორიდან
არწივის ბუდეს,
სადაც ხანდახან მთას დეით ღრუბლის
ეჩაქცი პარავს,

მაგრამ მთა მაინც ვერ/ვერ/ძლ-ს
გული იხუთება.
საწყლობიან შუქი ეფინება
ეკრეფანს, ეზის,
ყურშავას ყეფა ნიავს ჩაქვს
მიუმარე ხევში.
მზირიას სახლში ჯერ არ სძინავთ,
თეის და ვაჟას,
ცოი წიგნს ფურცლავს, ალამაშებს
ვაჟას თოფს ხელში...
მზირია უგის მაკიას და
სწერს გულმოდგინედ,-
ნეტა რას სწერსი,- ფიქრობს თეი
და ეკითხება:
"ვაჟო, ვერ იცდი, თუ არ მევში,
რად მალიბინებ ?
რომ სწერ, ვისა სწერ, განა ჩემთან
იქმება ?.. "
მზირია მალე თავს აიტებს,
შეხედავს თეის
და ბამიდგება.
ლენინს ვწერ შარათს, სოკა კიდევ
უნდა დავწერო,
აი, გაგაცნობ, თქვი ოდნავ
ხომ გამოდგება ?

"ბელადო, შენთან შეხვედრა
მუდამ ვარჩევა ჩემშიო,
დაუვიწყარი განცდებიო
გული ამევსო კრემლშიო.

მენი სახელი გვსმენია
ჩვენში- მივარდნილ ფშაკშიო,
მაგრამ ერთხელაც ვერ ქნახე
ვერც ბარაი და ვერც მთაშიო.
მხოლოდ ვხედავდი მენს სურათს,
იესაც კედელზე ჰკიდია,
ქნახე და ბედნიერება
კრემლიან მომიტირია.
დაუვიწყარი წუთები
მენთან შეხვედრა მჭონია,
ვფიქრობ და აზრს ვერ მოვსუდარ,
თითქოს მესიზმრა მგონია.
შირაქის ველზე ნაჩვევი,
კრემლში გიახელ მწყემსიო,
ბედნიერება ამ ქვეყნად
მენგან გვაქვს დანაწესიო"...

როცა მწირიამ წაიკითხა
ბარათი ლექსად,
ჩამოეკიდნა მას კისერზე
თეო და ვაჟა,
თითქოს ხედავდა შვილის,- მისი
ხმა შემოესმა,-
შვილის შუქმა გაანათა
და ირაქლაჯა.

46 11
1334/3

მუშა ქალს

დემიან შეენი

შენ სათუო სიცოცხლეს არ მიმარიავები,
როცა შამეცან ბაღი იაგასო,
რის გიორგავია მუღიარე სული,
შენ, მუშა ქალო, ეხი ძვირფასო
ყამსა მწუხრისას, როცა გვეძინა
იაგვძიგვია მტერი ურიცხვი ჯარით
შენ ჩვენთან ერთად იბრძოდი,- ბრძოლას
წინ მიაგრენდი ელვის სისწრაფით.
გაჩაღებულია ბრძოლა სასტიკი
და გუბუნებრივად ირგვლივ ცხედები
რწმენას გემატება, გულს გვიკაცებია
შენი იმედით სავსე სიცოცხლე
თუ მიგვიღწია შურისძიებამ
და იაგვემუქრა ჩვენ განსაცდელი,-
მაშინაც ერთად ვიბრძოლებთ დაო
და ღიად მიბანს ჩვენ ვერ ავცდებით.

47 12
1334/4

ლექსი- მკვლარი

(სურათი)

კაცი სანელებლებითი
კარჩაკეთილი ოთახში ზის,
ბეჭრად დგება, ცერ ისვენებს,
კაივის და კამოივის.

იცვის: ვერარ კამიგია
ჩემი საქმის ვერაფერი
თურმე ბაშინ მეცირება,
გულიაბაი როცა ვმღერი.
და კითხულობს მეგობრისგან
საიუმღოე მისუე ბარათს,
მაიკითხავს და თავის-თავს
გაუმარჯავს იგი კამათს:
"ე ხბივ ელიზბარ მომისმინე,
საქმე არის ფრიად რთული,
იქავ მზად და იქავ ფრთხილად
ჩანამახივით მომართული.

ხომ იცი რომ ორ სკამზე მჯდომს
ართავსებენ იმ ადგილას,
საიან შენც ჭკუით სავსევ
ვერ იაფხევ თავს ადვილად.

ხომ გაიგე როგორა გმღერს
შენი ძველი მეგობარი,
მე მგონია შავ სიაში
ეყოლება შენი გვარი.
თურმე მათ რომ ცნობას აძვლი
არ ყოფილა საამური

აბა რას გწერს მეგობარი
აბა ერთი მიეც ყური

–

"ეხ, ელიზბარ, როგორ ძვირფასი
შენ რომ გენახვეთ ჩემო კარგო,
სამუდამოდ ჩვენთან ასე
როგორ უნდა დაიკარგო ?

–

ასეთ ცხობას როგორ გვაწვდი,
რამაც ყველა გაგვაცოფა,
ფიქრობს ჩვენი ხალხისათვის
შექმნილიყოს დღეს სხვა ეროვნა

–

ცოტაებს მიწა მისცემოდეს
ცხოვრებას თვით სჭედდეს ხალხი,
ფიქრობს იგი არ გაჰყვება
სხვა გზასა და სისხლს არ დაღვრის.

–

რას სჩადიხარ, არ გრცხვენია,
ასე რად გამოიცვალე,
თუ არ იცი შენ ჩვენი გზით
მიდალაშქრე ჩაგთვლით მაინც."

2

ელიზბარი ფიქრს მიეცა
ნუთუ მართლა ავცდი გზასა
განა არ ვემსახურები
ჩვენს საქმეს და ჩვენს მიზანსა ?
სწორ ცნობებს რომ მივაწვდიდი,–
შავად შავს და თეთრად თეთრსა,

მაი ჰკითხეთ, რომ ვფიქრობ
და ვეთანხმები აქ სხვა ლმერთსა.
თუ აგრეა,- ცვლილებით
გავუგზავნი [illegible] გულს,
საქმე ძალზე იოლია,-
იაბრკოლებს წინ არ უდგას.
და შეუძლია იგი წერას,-
იმიტომ შეხედა ქვრი,
რომ ავრცელა მეის ჰაერი
და ოთახში დადგა შმორი...
წამოდგა და თვის ოთეულს
მან სარკეში ჩუმად ჰკითხა:
"სთქვი, ელიზბარ, თავს გაფიცებ,-
ამის შემდეგ, ვინ ხარ, მითხარ?"

3

თეთრი შუქით დაეფარა
ცრემლი სუფრა ელიაფურებს,
სუფრას "ჩიტის რძე" არ აკლია,-
უბრწყინავია სახე სფუმრებს.

ელიზბარის გულუხვობით
დაებაია ეძვი ზოგსა,-
"რომ გახარჩიბდეს, თავის ხარჯზე
არ შეიძენს შენთვის ოცსა.
[illegible] აღბაი [illegible] უნდა
რომ ანკესზე წამოგვაგოს,
რომ ყოველმა ჩვენთაგანმა
ადგეგრძელოს, იგი აქის.""..
ქალებიდან ელიზბარის
ქებაც არვინ დაიბარა,
მაგრამ ჩიტის სიყვარის გამო

მისი გული ქაიბაძის.
ყველაზე კი უფრო მეტად
უძვირფასია იმის გულში,
უთხრა: "ვეძებთ ღმერთის
კინაღამ პირშავი იყო გუშინ."
მაგრამ იმის ეს სიყვარული
იმიტომ მას არ გაეცინის,-
საქმე თავისთვის,- არ შეიმჩნევ,
რომ მიუხვიი, არ ეცინის.
იქნებოდა ბილაშიც ეა
/თუმცა ქუჩას არ ეძინა/,
ეიშალნენ, როცა მწვრთნელის
ოქრის თმა კამოეჩინა.

4

სვუმრები რომ მიაცილა
ქუჩამდე და გამოშრუნდა,
კაცის საბე ატარ ჰქონდა
ხელად ღვინის სმა მიუნდა.
მან სარკეში ჩაიხედა,
თვის ორეულს მიაცქერდა,
მიაძახა ცანცით ღვინო,
ეაფიცა მკვიარიდელა:
"თუ გიყვარდე, ერთი კიდევ
გამიღიე, გაგაჭკარი,
თუმც გაფრთხილებ, მე შევსვი და
შენც ცალიი უნდა ძმარი.
მაშ, არ გინდა ? თუ აგრეა,
მე კვლავ შევსვამ შენს მაგიერ,
როგორ მინდა დავივიწყო,

~~54~~ 16

5.

რაც აქ მოხდა,- მიხვდა ძიერ.
ვინც აქ უნდა მოსულიყო,-
რომ მომეცი კუკი მისი,
არ მიკარგა, არ მოვიდა,
არ გამეარა ბავშის ტირილი.
გუმცა ღიღი გამოკვაკვნა,-
რატომ მიძირს, ბა, აა, ხა, ია,
რითი მომდგა,- ნეტავ მაინც
ერთელ მაგრად; გაბერილა."
მაგიდაზე დავჩაქინდრულს
დაუყრია მას ტირმა ძიერ,-
სიბრალე ეღებავს, რომ კუბოში
ჩაუდვიან გარდაცვლილი.
სიმწრის ოფლში გაიწურა,
დეხვრე მაინც ვერ წამოდგა,
სწუხს და უნდა ღაივიწყოს,
არ სჯერა, რომ მარდი მოკვდა.
მაგრამ რაცა ღაინახა
შემოსული მასთან ღიდო,-
ამხანაგებს რომ მიმართა:
"საფლავამდე კუკი ვგზიდოთ"-
ღაიყვირა, "მიშვერდით",-
და იქვე ჩაიკეცა,
სწრაფ წამოხტა და გიჟივით
ცხვარ-მკვიარი კარებს ეცა.

1925 წ.